

پژوهشکده پولی و بانکی
بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

امکان‌سنجی تعمیم عقد مضاربه به تمام فعالیت‌های تجاری

گزارش تفصیلی جلسه نوزدهم

سلسله نشست‌های نقد و بررسی پژوهش‌های بانکداری و مالی اسلامی

MBRI -SR-96008

گزارش نشست

آذر ۱۳۹۶

www.mbri.ac.ir

پژوهشکده پولی و بانکی
بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

پژوهشکده پولی و بانکی

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

تهران: میدان آرژانتین، ابتدای بزرگراه آفریقا، پلاک ۱۰

کدپستی: ۱۵۱۴۹۴۷۱۱۱ صندوق پستی: ۷۹۴۹-۱۵۸۷۵

www.mbri.ac.ir

- دیدگاه و نظرات ارائه شده در این مقاله متعلق به نویسندگان بوده و لزوماً نظر پژوهشکده پولی و بانکی را منعکس نمی کند.
- کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به پژوهشکده پولی و بانکی می باشد، لیکن استفاده از نتایج این مقاله با ذکر منبع بلامانع است.

گزارش تفصیلی جلسه نوزدهم سلسله نشست‌های نقد و بررسی پژوهش‌های بانکداری و مالی اسلامی

امکان‌سنجی تعمیم عقد مضاربه به تمام فعالیت‌های تجاری

وهاب قلیچ^۱

نوزدهمین جلسه از سلسله نشست‌های بررسی و نقد پژوهش‌های بانکداری و مالی اسلامی با موضوع «امکان‌سنجی تعمیم عقد مضاربه به تمام فعالیت‌های تجاری»، در پژوهشکده پولی و بانکی برگزار شد.

در این نشست مقاله «امکان‌سنجی تعمیم عقد مضاربه به تمام فعالیت‌های تجاری» که در شماره یازدهم از سال ششم نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی به چاپ رسیده است، مورد نقد و بررسی قرار گرفت و دکتر حسین داورزنی (استادیار دانشگاه تهران)، حجت‌الاسلام دکتر سید حسن وحدتی شبیری (دانشیار دانشگاه قم) و دکتر حمید قنبری (مشاور بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران) به طرح دیدگاه‌های خود پیرامون موضوع نشست پرداختند. در ادامه گزارشی از این نشست ارائه می‌شود:

حسین داورزنی: واژه مضاربه مشتق از کلمه ضرب در ارض است. کلمه ضرب به معنای سفر کردن و مسافرت است و چون بین دو نفر انجام می‌شود بر باب مفاعله درآمده و به مضاربه تبدیل شده است. البته به مضاربه کلمه قراض (برگرفته از کلمه قرض به معنای قطع نمودن و جدا کردن) هم می‌گویند؛ چراکه صاحب سرمایه یا همان مضارب، مال را از خود جدا کرده و به عامل می‌دهد و یا در انتها عامل سهم سود مضارب را از کل سود جدا می‌کند و به او پرداخت می‌کند. قراض هم از باب مفاعله ولی در وزن فعال است و مفهوم دو جانبه بودن دارد.

عقد مضاربه عبارت است از این که شخص، مالی را به دیگری بدهد تا با آن تجارت کند و سود حاصل میان آن دو تقسیم شود؛ به عبارت دیگر، مضاربه عقدی است که میان دو شخص واقع می‌شود و مال از یک فرد و عمل از دیگری است و سود حاصل میان آنان تقسیم می‌شود. برخی مضاربه را عقد شرکتی دانسته‌اند که در آن مال از یک طرف و عمل از طرف دیگر است و سود به نسبت شرط بین آنها تقسیم می‌شود و خسارت بر صاحب مال است؛ در این تحلیل، سهمی از سود در مقابل مال و سهم دیگری در مقابل عمل انسان قرار می‌گیرد.

فقیهان برای موضوع عقد مضاربه ویژگی‌هایی ذکر کرده‌اند: اولین ویژگی این است که مال المضاربه عین باشد؛ بنابراین مال المضاربه قرار دادن دین درست نیست. به اجماع فقیهان، درهم و دینار می‌تواند موضوع عقد مضاربه قرار گیرد. همان گونه که برخی فقیهان هم نقل کرده‌اند که غیر از اجماع، دلیل دیگری بر این امر وجود ندارد. برخی از فقهای معاصر از درهم و دینار، الغاء خصوصیت کرده و آن را در هر نقد رایجی صحیح دانسته و می‌گویند از عبارت خلاف و غنیه چنین بر می‌آید که اجماعی که در مسأله هست بر صحت مضاربه با درهم و دینار اقامه شده است نه بر عدم صحت آن با غیر درهم و دینار.

^۱ عضو هیئت علمی پژوهشکده پولی و بانکی

دومین ویژگی این است که به دست آوردن سود باید از طریق تجارت باشد و فقیهان در فرضی که تحصیل سود از طریق غیر تجارت باشد مثلاً از طریق زراعت باشد و سود را نیز بین خودشان تقسیم کنند اشکال کرده‌اند، چراکه آنچه از ادله مضاربه بدست می‌آید عنوان تجارت است و به همین دلیل است که برخی می‌گویند در صورتی که غیر تجارت را بر اساس عموماً درست بدانیم داخل در عنوان مضاربه نخواهد بود. ظاهر عنوان تجارت در کلمات این گروه از فقیهان، خرید و فروش با مال المضاربه است، گرچه برخی حقوقدانان پا را فراتر گذاشته و سخن دیگری بیان داشته‌اند.

به هر تقدیر یکی از مطالبی که فقیهان از روایات باب مضاربه استفاده می‌کنند انحصار تجارت مذکور در روایات به خرید و فروش است. یعنی یک طرف اقدام به تأمین سرمایه می‌کند و طرف عامل، با این سرمایه اقدام به خرید و فروش کرده و سود حاصل را به نسبت معین میان خود تقسیم می‌کنند. در این استنباط اگر عامل با سرمایه اقدام به عملی غیر از خرید و فروش، مانند مزارعه یا مساقات و یا سپرده‌گذاری در بانک کند عملش درست نبوده و سود حاصل برای مالک سرمایه خواهد بود.

سؤالی که در اینجا به ذهن می‌آید این است که آیا با تکیه بر ادله معتبر می‌توان چنین اعمالی را داخل در عنوان مضاربه نموده و به صحت آن قائل شد، خصوصاً که نیاز جامعه نیز آن را اقتضا می‌کند، و اگر امکان ادخال آن در عنوان مضاربه نیست آیا می‌توان آن را به عنوان یک تعهد ابتدایی صحیح دانسته و در معاملات متنوع امروزی آن را به کار بست، یا این که چنین امکانی وجود ندارد و نمی‌توان به صحت چنین عملی معتقد شد؟

با نگاهی به نظر فقیهان می‌توان دریافت ایشان، عقد مضاربه را با وجه نقد و فقط در صورتی صحیح می‌دانند که عملیاتی که توسط عامل انجام می‌شود عملیات تجاری باشد و سود آن باید از راه تجارت به دست آید. این که مراد از عملیات تجاری چیست محل تردید است. به نظر می‌رسد با توجه به فلسفه تاسیس عقد مضاربه و استفاده از عموماً وجوب وفای به عقود و اطلاقات موجود می‌توان نوع عملیاتی که عامل برای تحصیل سود انجام می‌دهد را به همه انواع فعالیت های مشروع و قانونی اقتصادی تسری داد.

در این میان، مخالفان تعمیم کاربرد عقد مضاربه به تمام فعالیت های تجاری عموماً به دلایلی همچون اجماع فقها، اصاله الفساد و نیاز مردم و موضوع قراض توجه داشته‌اند. حال آنکه موافقان تعمیم کاربردهای این عقد مهم به ادله‌ای چون عمومیت قاعده اوفوا بالعقود، اطلاق آیه «تجاره عن تراض»، تاکید روایات بر مشتقات تجارت و نیز تحلیل مضاربه بر مبنای شرکت اشاره داشته‌اند که تفصیل ادله مخالفان و موافقان در مقاله موجود است.

با این بیان گرچه فقیهان عقد مضاربه‌ای را که عملیات تجاری آن غیر از خرید و فروش باشد صحیح نمی‌دانند، اما به نظر می‌رسد می‌توان چنین عقد مضاربه‌ای را صحیح دانست؛ چراکه عموم اوفوا بالعقود و اطلاق عنوان تجارت، آن را شامل می‌شود و حتی در بسیاری موارد، از غرض عقلایی نیز برخوردار است. همچنین بر فرضی که صحت آن بر اساس این ادله مورد تردید و مناقشه قرار گیرد می‌توان به عنوان یک تعهد ابتدایی چنین عقدی را صحیح دانست، در نتیجه اگر کسی به دیگری سرمایه‌ای بدهد تا با آن فعالیت اقتصادی مشروع نماید و سود حاصل را به نسبت معین میان خود تقسیم کنند چنین عملی از نظر قانونگذار اسلام جایز و صحیح خواهد بود.

حمید قنبری: موضوع خوبی برای این جلسه انتخاب شده و من نکاتی را در باب تکمیل بحث بیان می‌کنم. خیلی موقع‌ها در موضوعاتی مشابه موضوع جلسه سریع وارد بحث‌های حقوقی و فقهی می‌شویم بدون اینکه بپرسیم از دیدگاه مالی و اقتصادی چه ابعادی بر این موضوع بار می‌شود. ما در مطالعات و تحقیقات، قبل از تعریف عقود باید بگوییم برای چی به این عقد و قرارداد در اقتصاد نیاز داریم. در خصوص مضاربه هم باید ببینیم تعمیم کاربرد این عقد به غیر از تجارت آیا ارزش افزوده‌ای در اقتصاد ایجاد می‌کند؟ آیا از تنگناها و محدودیت‌های ابزارهای مالی ما می‌کاهد یا خیر؟ اگر به این نتیجه رسیدیم که فایده و ارزش افزوده‌ای در اقتصاد ندارد واقعا بحث فقهی و حقوقی کردن در خصوص اثبات تعمیم کاربرد آن فایده عملی نیز در بر نخواهد داشت. یکی از خلاهای این مقاله این است که بدون انجام این نوع بررسی و شناسایی ضرورت، مستقیما وارد مباحث فقهی و حقوقی شده که به نظر می‌رسد این رویه چندان مناسب نیست.

نکته دیگر اینکه وقتی عقدی وارد حقوق و قوانین ما می‌شود نمی‌توان تحلیل‌های بعد از این ورود را صرفا روی مباحث فقهی متمرکز نمود، بلکه نیاز است ابعاد قانونی آن هم مورد ملاحظه قرار بگیرد. همچنین خوب بود در مقاله بیشتر اشاره می‌شد که لفظ تجارت که در احادیث برای مضاربه وارد شده آیا فقط به فعالیت‌های تجاری آن دوره اشاره دارد و یا می‌توان به کلیه فعالیت‌هایی که امروزه ذیل تجارت وجود دارد هم تعمیم بیابد.

مبحث دیگر به غرر برمی‌گردد. در بازارهای فیزیکی سعی می‌شود از غرر اجتناب شود ولی در بازارهای مالی غرر منتقل می‌شود. در بازارهای مالی آینده نامعلوم خرید و فروش می‌شود، مثل بازار بیمه. این یک ریسک است که در ازای مبلغی خرید و فروش می‌شود. بحثی که باید بشود این است که تا چه حد این جهل و ابهام پذیرفته شده است و از چه حدی به بعد تبدیل به غرر می‌شود؟ غرر مجاز کجاست؟ غرر غیرمجاز کجاست؟ متأسفانه در مباحث علمی کمتر وارد شناسایی مرزهای غرر شده‌ایم و نیاز است که بیشتر به این موضوع پرداخته شود.

حجت‌الاسلام سید حسن وحدتی شبیری: در ابتدای بحث لازم است به چند نکته اشاره کنم. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی بنا به اصل چهارم قانون اساسی بنا بر این شده که همه قوانین ما اسلامی باشد که مرجع تشخیص آن شورای نگهبان است. لذا ضرورت دارد اگر می‌خواهیم مضاربه را گسترش دهیم ابتدا مطمئن شویم که با احکام اسلامی منطبق باشد. شناخت این انطباق از طریق فقه است که از منابع اولیه حکم اسلامی را کشف کند. نکته دیگر اینکه فقه اسلامی با استفاده از ابزارها و اهرم‌های خود امکان تطابق با مقتضیات و تحولات زمان و دوره معاصر را دارد. در این موضوع نیز می‌توان از این ظرفیت استفاده کرد و تطابق‌هایی را با شرایط روز استنتاج نمود.

آنگونه که می‌دانیم بنا به ضرورت دین ربا ممنوع و حرام است. از سوی دیگر الزامی نیست که ثروت‌ها حبس شود و استفاده نشود. اسلام راه‌هایی را برای سرمایه‌گذاری و کسب سود متعارف قرار داده است. لذا دین می‌خواهد سرمایه‌ها به گردش در بیاید و در بین افراد بچرخد. به عبارتی با ترکیب سرمایه با نیروی کار تولید و رونقی در اقتصاد به وجود آید.

در خصوص مضاربه گفته شده است که گاهی نیاز است در غیر تجارت مثل سرویس دهی و خدمات مشارکت صورت بگیرد. مثل اینکه فردی هیزم‌شکن است ولی تیر ندارد. از کسی تیر می‌خواهد تا با آن کار کند و در انتها سود را با صاحب تیر تقسیم

کند. بنا بر تعریف فقهی مضاربه نام این فعالیت مضاربه نیست؛ چراکه دینار و درهم رایج به عامل داده نشده بلکه تبر داده شده است و همچنین کار صورت گرفته تجارت نبوده بلکه عمل هیزم‌شکنی بوده که رخ داده است. حال اگر بتوانیم با استفاده از ظرفیت‌ها و اهرم‌های فقهی این مضاربه را به انواع فعالیت‌ها و کالاها و خدمات توسعه بدهیم، برخی از مشکلات حل می‌شود. این ایده این مقاله بوده که البته ایده خوبی است.

البته من معتقدم باید فقه به واقعیات خارجی هم توجه کند و در کنار اقتصاددانان و متخصصین امر قرار بگیرد، اما به شرطی که به مبانی آسیمی وارد نشود. ما در فقه ابزارهای دیگری همچون وکالت داریم که می‌توانیم از آن استفاده زیادی داشته باشیم. در این مثال، فرد می‌تواند از صاحب تبر وکالت بگیرد که از طرف او کار هیزم‌شکنی را به سرانجام برساند. در نظام بانکی هم وکالت به صورت گسترده قابلیت استفاده دارد. این اشکالی ندارد و یک ظرفیت در فقه است.

حال سوال این است که آیا ما نمی‌توانیم از سایر عقود برای حل مشکلات و تنگناها استفاده کرده تا که مجبور نشویم کاربرد مضاربه را توسعه و تعمیم دهیم و یا سراغ عقود بی‌نام و غیر معین برویم؟ این موضوعی است که جا داشت در این مقاله بیشتر مورد توجه قرار می‌گرفت.

سوال دیگر این است که آیا می‌توان برای ایجاد یک عقد بی‌نام، ساختارهای عقود سنتی و بانام را بشکنیم؟ این سوال نیز جای بحث دارد. ما نمی‌توانیم بدون حجت از قالب‌های مرسوم و سنتی فاصله بگیریم. ما نمی‌توانیم عقدی را اجرا کنیم ولی از احکام اختصاصی آن فاصله بگیریم و بعد نام آن را تغییر بدهیم بگوییم این یک عقد دیگر یا عقد بی‌نام است. البته برخی اوقات مسئله فرق می‌کند و چاره‌ای نیست مثل ایجاد عقد جدید بیمه؛ ولی آیا در جاهای دیگر هم این ناچاری و کمبود ابزار و عقود سنتی وجود دارد؟ ما در کتاب خودمان با عنوان «حقوق قراردادها در فقه امامیه» در بخش عقود بی‌نام، به تفصیل به این موضوع اشاره کرده‌ایم که علاقمندان می‌توانند مراجعه داشته باشند.

نکته دیگر این است که فتوای معیار در قانونگذاری کدام است؟ به نظر ما فتوای معیار همان فتوای مشهور علما است و در صورتیکه مشهور علما فتوایی در مورد خاصی نداشته باشند باید به فتوای حاکم اسلامی که هم اینک مقام معظم رهبری است مراجعه شود. معنای عرفی تجارت می‌گوید که فرد کالایی را از فروشنده‌ای خریداری کرده و با افزایش سودی مشخص آن را به خریدار بفروش می‌رساند. به عقیده من نمی‌توان در بحث خدمات از مضاربه استفاده کنیم و نام آن را نوعی تجارت بگذاریم. به بیان دیگر نمی‌توان صرفاً بنا به ماده ۲ قانون تجارت خیلی از امور را در دایره تجارت آورده و آن را در قرارداد مضاربه صحیح بدانیم چراکه ابعاد و احکام عقد مضاربه در فضای فقهی قابل بحث و نتیجه‌گیری است و معیار باید منابع فقهی و فتوای مشهور باشد نه صرف قانون تجارت و فضای حقوقی حقوقدانان.

در خصوص مفهوم غرر در مضاربه هم نیاز بود مقاله بررسی می‌کرد که ادله تعمیم کاربرد مضاربه و مفهوم تجارت به سایر فعالیت‌ها به صورت قضیه حقیقه جعل شده یا قضیه خارجی، چرا که نتیجه در دو حالت با هم متفاوت است. در حالت اول امکان ارایه تفسیر جدید از غرر متناسب با مقتضیات زمان وجود دارد در حالیکه در حالت دوم این امکان وجود ندارد. لازم بذکر است که اصلاً برخی از عقود برای ملاحظه اندکی از ابهام وضع شده است مثل عقد جعاله که در واقعیت ما نمی‌دانیم عامل در جعاله به چه میزان فعالیت داشته، یا همین مضاربه که در خود مقداری ابهام را به نحو طبیعی دارد. به هر

حال زمان و مکان در تعریف غرر و احکام آن حائز اهمیت بوده و متخصصین اقتصاد و علوم مالی می‌توانند فقیه را در درک این تحولات کمک برسانند. از آنجاکه این یک بحث فنی و دقیق است نیاز به بررسی بیشتری دارد که به وقت این جلسه نمی‌رسد.

به هر تقدیر، نویسندگان محترم مقاله دو مسیر را طی کرده‌اند. اول اینکه در خود عقد مضاربه توسعه ایجاد شده و مصادیق جدید هم ذیل مفهوم گسترده شده مضاربه تعمیم داده شود؛ و دوم اینکه بنا به آیه اوفوا بالعقود پایبندی به هر قرارداد و توافقی را نتیجه گرفته و در قالب عقدی بی‌نام آن را صحیح بشماریم. به نظر بنده هر دوی این مسیرها نیازمند رعایت ملاحظاتی است که بهتر است در مطالعات آتی بدان توجه شود. گستردگی این مطالب و دقت‌های علمی و فقهی آن به حدی است که حتی می‌توان هر یک از این دو مسیر را در قالب مقاله‌ای مجزا بسط و توسعه داد.

بحث دیگر، نظریه شهید والامقام محمدباقر صدر است که با عنوان «فقه نظام» طرح شده و مبنی بر این است که فقه یک نظام و مجموعه با اجزای هماهنگ با یکدیگر است. بنا بر این نظریه، هر بخش فقه نمی‌تواند با بخش دیگر ناهماهنگ، ناسازگار و در تضاد باشد؛ بلکه هر جز تکمیل‌کننده جز دیگر بوده و در مجموع تشکیل‌دهنده یک مجموعه هماهنگ است. اگر حکمی از شریعت باعث ناکارآمدی و ایجاد مشکل در اقتصاد شود، می‌توان با استفاده از فتاوی غیرمشهور، حکمی را جایگزین حکم مشهور کرد تا آن گرفتاری و مشکل برطرف شود. در خصوص موضوع این مقاله که به کاربرد مضاربه اشاره دارد می‌توان از این نظریه شهید صدر هم استفاده کرد. بدین نحو که چنانچه استدلال شود مضاربه با محدودیت‌های فعلی موجب ایجاد دشواری در عرصه اقتصادی شده است امکان استفاده از فتاوی غیرمشهور هم مورد بررسی قرار گیرد.

فهرست گزارش‌های پژوهشی

عنوان	کد گزارش	نویسنده / نویسندگان
۱۳۹۶		
سامان‌دهی نرخ بهره سیاستی در سیاست‌گذاری پولی و تحلیل آن از منظر اسلامی	MBRI-SR-96007	حسین میثمی، کامران ندری
بررسی ابعاد فقهی سپرده‌پذیری سرمایه‌گذاری مدت‌دار بانکی	MBRI-PP-96006	وهاب قلیچ
عوامل موثر بر هزینه مالی بنگاه‌های تولیدی	MBRI-PN-96005	سجاد ابراهیمی، سیدعلی مدنی زاده، امینه محمودزاده
شناسایی منحنی فیلیپس سازگار با اقتصاد ایران	MBRI-PN-96004	مریم همتی
واکاوی ظرفیت تأمین مالی مغفول به پشتوانه وثایق منقول در شبکه بانکی	MBRI-PN-96003	زهرا خوشنود، مرضیه اسفندیاری
تأمین مالی پایدار و سودآوری بانک	MBRI-PN-96002	مهشید شاهچرا، ماندانا طاهری
بررسی تجربه کشورها در تدوین سند راهبردی بانکداری اسلامی	MBRI-RP-96001	لیلا محرابی، رسول خوانساری
۱۳۹۵		
شواهدی از رفتار قیمت‌گذاری در نرخ‌های تورم پایین و بالا	MBRI-RR-95017	سعید بیات
الگوی رفتاری سپر سرمایه قانونی بانک‌ها	MBRI-PP-95016	زهرا خوشنود، مرضیه اسفندیاری
بروزرسانی جعبه ابزار پیش‌بینی تورم	MBRI-RR-95015	محمد حسین رضایی
طراحی سیستم هشدار سریع در شبکه بانکی کشور	MBRI-PP-95014	اعظم احمدیان، هادی حیدری
تبیین ظرفیت ابزارهای مالی اسلامی در تأمین مالی طرح‌های غیرانتفاعی	MBRI-PP-95013	وهاب قلیچ
آثار بی‌ثباتی بازار ارز بر بازدهی شبکه بانکی ایران	MBRI-PP-95012	محمودلی پور پاشاه و محمد ارباب‌افزلی
رتبه‌بندی مؤسسات مالی اسلامی برتر جهان در سال ۲۰۱۵	MBRI-TR-95011	لیلا محرابی
فرصت‌ها و چالش‌های کارت اعتباری بین‌المللی در نظام بانکی ایران	MBRI-PN-95010	رسول خوانساری
ارکان اصلاحات نهادی لازم برای نهادینه‌سازی ثبات بخش مالی	MBRI-PP-95009	علی بهادر
واکاوی ابعاد حقوقی سرمایه‌گذاری خارجی در صنعت بانکی ایران	MBRI-PP-95008	زهرا خوشنود
صورت‌های مالی لازم‌الاجرای بانک‌های ایران: تقابل قانون با استاندارد یا همزیستی مسالمت آمیز؟	MBRI-RR-95007	کارگروه مطالعاتی IFRS در صنعت بانکداری
چارچوب گزارشگری مالی بانک‌های ایران	MBRI-RR-95006	کارگروه مطالعاتی IFRS در صنعت بانکداری
جایگاه مؤسسات اعتباری و واسطه‌گری مالی غیربانکی در نظام مالی	MBRI-RR-95005	مهرداد سپهوند
موانع حذف ربا از نظام بانکی ایران و ارائه راهکارهای اصلاحی	MBRI-RR-95004	فرشته ملاکریمی، وهاب قلیچ
سازوکار مدیریت نرخ‌های سود در چارچوب سیاست پولی	MBRI-PP-95003	اکبر کمیجانی، حمید زمان‌زاده، علی بهادر
صورت عملکرد سپرده‌های سرمایه‌گذاری: ارتقای پاسخگویی در مدل کسب و کار بانکداری بدون ربا، همگرا با IFRS	MBRI-PP-95002	احمد بدری
لزوم اصلاحات ساختاری پایدارکننده‌ی نرخ تورم تک‌رقمی در شبکه‌ی بانکی	MBRI-PN-95001	علی بهادر
۱۳۹۴		
آسیب‌شناسی اوراق مشارکت بانک مرکزی از دیدگاه فقهی-اقتصادی	MBRI-PN-94025	حسین میثمی
مدیریت بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی: پیش‌شرط تحقق نرخ تورم تک‌رقمی	MBRI-PN-94024	مریم همتی
کاستی‌های بازارهای مالی ایران و ثبات قیمتی	MBRI-PN-94023	علی بهادر
کلان‌نگاری بانکداری سایه‌ای در ایران	MBRI-PN-94022	محمد ارباب‌افزلی، مهشید شاهچرا، ماندانا طاهری
مسیر آتی نظام مالی: بانک محور یا بازار محور	MBRI-RR-94021	زهرا خوشنود
آثار مؤلفه‌های بخش حقیقی و رشد قیمت دارایی‌ها در مطالبات غیرجاری بانک‌ها	MBRI-PN-94020	حسین باستانزاد، محمودلی پور پاشا، هادی حیدری
شاخص‌سازی قیمت‌های تجارت خارجی ایران	MBRI-RP-94019	سجاد ابراهیمی
طراحی اوراق بهادار اسلامی تورم پیوند در نظام مالی ایران	MBRI-PN-94018	رسول خوانساری و امیر حسین اعتصامی
شمول مالی در ایران: مقایسه‌ای بر اساس معیارهای پایه‌ای گروه ۲۰	MBRI-PN-94017	مجید عینیان
نقد و بررسی پیش‌نویس طرح قانون عملیات بانکی بدون ربا	MBRI-SR-94016	
تحلیل سازوکار تعدیل نسبت کفایت سرمایه در دوره‌های رکود و رونق	MBRI-PN-94015	زهرا خوشنود، مرضیه اسفندیاری
نقش اوراق بهادار اسلامی در تأمین کسری بودجه دولتی	MBRI-PP-94014	وهاب قلیچ

پژوهشکده پولی و بانکی
بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

عنوان	کد گزارش	نویسنده / نویسندگان
حکمرانی شرکتی در نظام‌های بانکی منتخب و نقش بانک‌های مرکزی	MBRI-RR-94013	مهرداد سپه‌وند، حمید قنبری، امین جعفری، لیلی محرابی
طراحی ابزارهای اسلامی جهت ارائه تسهیلات قاعده‌مند توسط بانک مرکزی	MBRI-PN-94012	حسین میثمی، حسین توکلیان
صورت عملکرد سپرده‌های سرمایه‌گذاری: ارتقای پاسخگویی در مدل کسب و کار بانکداری بدون ربا، همگرا با IFRS	MBRI-PP-94011	احمد بدری
قواعد مالی و هدف‌گذاری تورمی	MBRI-PN-94010	ژاله زارعی
عملیات بازار باز در بانکداری مرکزی نوین و تحلیل آن از منظر فقهی	MBRI-RR-94009	حسین میثمی
عوامل موثر بر تحقق سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی در نظام بانکی	MBRI-PN-94008	وهاب قلیچ و رسول خوانساری
ناختمنایی عملیات بازار باز	MBRI-WP-94007	پیر پائولو بنینو، سالواتور نیستیکو
برآورد ارزش خدمات خانگی کشور با تأکید بر خدمات زنان خانه‌دار	MBRI-RR-94006	ابوالفضل خاوری نژاد
افق زمانی گذار به تورم تک‌رقمی پایدار در سایه سیاست پولی و ارزی	MBRI-PN-94005	حمید زمان‌زاده
برگزیدگان حوزه‌های مختلف بانکداری مرکزی در سال ۲۰۱۴	MBRI-TR-94004	ژاله زارعی و ایلناز ابراهیمی
نظام‌های ارزی: دسته‌بندی، شناسایی و آثار اقتصادی	MBRI-RP-94003	علی بهادر
قدرت قانونی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	MBRI-WP-94002	زهرا خوشنود، پی‌یر ای. بولتز
معرفی یک شاخص شرایط پولی جدید برای اقتصاد ایران	MBRI-WP-94001	مریم همتی، رضا بوستانی
۱۳۹۳		
عوامل موثر بر بهره‌مندی از وام و شکل‌گیری تقاضا برای وام در خانوارهای شهری	MBRI-RR-93042	فرهاد نیلی و مرضیه اسفندیاری
ساختار هزینه‌های نگاه‌ها و تقاضا برای منابع مالی	MBRI-PN-93041	فرهاد نیلی و امینه محمودزاده
رتبه‌بندی موسسات مالی اسلامی برتر جهان در سال ۲۰۱۴	MBRI-TR-93040	لیلا محرابی
تحلیل پویایی‌های تورم و رشد اقتصادی در ایران	MBRI-PN-93039	سیدعلی مدنی‌زاده، هومن کرمی، سعید بیات
بررسی آمار و اطلاعات حوزه تأمین مالی	MBRI-PN-93038	مجید عینیان، امینه محمودزاده
ارزیابی ساختار ترازنامه و واسطه‌گری مالی شبکه بانکی کشور	MBRI-PN-93037	مهشید شاهچرا و ماندانا طاهری
چارچوبی برای اصلاح سیاستگذاری پولی در ایران	MBRI-PP-93036	سید احمدرضا جلالی نائینی و محمدامین نادریان
قواعد مالی و پیاده‌سازی آن در ایران	MBRI-PP-93035	ژاله زارعی
گزارش ادواری «چشم‌انداز کوتاه‌مدت اقتصاد کلان ایران» دی ماه ۱۳۹۳	MBRI-PR-93034	حمید زمان‌زاده
گزارش ماهانه پیش‌بینی تورم، دی ماه ۱۳۹۳	MBRI-PR-93033	سیدعلی مدنی‌زاده، سعید بیات، هومن کرمی
رهنگاشت بانکداری مرکزی ایران در افق میان‌مدت	MBRI-PP-93032	حمید زمان‌زاده، مریم همتی و حسین توکلیان
تجربه شیلی، ترکیه و برزیل در بازنگری چارچوب سیاست پولی	MBRI-PN-93031	ایلناز ابراهیمی
تنگنای اعتباری از شواهد خرد تا پیامدهای کلان	MBRI-PP-93030	فرهاد نیلی و امینه محمودزاده
صکوک ببع دین به عنوان ابزار سیاست پولی	MBRI-PN-93029	حسین میثمی
رکود تورمی و راهکارهای خروج	MBRI-PP-93028	محمدحسین رحمتی و سیدعلی مدنی‌زاده
رکود تورمی در ایران: نظم‌های آماری و عوامل آن	MBRI-PP-93027	محمدحسین رحمتی، سیدعلی مدنی‌زاده، فاطمه نجفی
مدیریت نرخ ارز تحت نظام ارزی خزنده در کردور	MBRI-PP-93026	حمید زمان‌زاده، علی بهادر، حسین باستانزاد، حسین توکلیان
مطالبات غیر جاری یا دارایی‌های مسموم بانک‌ها	MBRI-PP-93025	فرهاد نیلی و امینه محمودزاده
گزارش ادواری «چشم‌انداز کوتاه‌مدت اقتصاد کلان ایران» (آبان‌ماه ۱۳۹۳)	MBRI-PR-93024	حمید زمان‌زاده
گزارش فصلی متغیرهای اقتصاد کلان (تابستان ۱۳۹۳)	MBRI-PR-93023	دکتر سیدعلی مدنی‌زاده، دکتر رامین مجاب، سجاد ابراهیمی، سعید بیات، مجید عینیان، هومن کرمی
گزارش ماهانه پیش‌بینی تورم (آبان‌ماه ۱۳۹۳)	MBRI-PR-93022	دکتر سیدعلی مدنی‌زاده، سعید بیات، هومن کرمی
گزارش فصلی تولید صنعتی ایران (تابستان ۱۳۹۳)	MBRI-PR-93021	سجاد ابراهیمی
شکست بازار اعتبارات	MBRI-PP-93020	فرهاد نیلی و امینه محمودزاده
سیستم حساب‌های ادغام شده محیط زیستی و اقتصادی ایران (حساب اقماری محیط زیست ایران) (SEEAIRAN)	MBRI-RR-93019	ابوالفضل خاوری نژاد
بررسی اثرات دور اول و دوم تحولات اقتصاد کلان بر ترازنامه بانک‌ها	MBRI-PN-93018	هادی حیدری
گواهی سپرده مدت‌دار سرمایه‌گذاری خاص: کاستی‌ها و راه‌حل‌ها	MBRI-PN-93017	رسول خوانساری، ماندانا طاهری، حمید زمان‌زاده

پژوهشکده پولی و بانکی
بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

عنوان	کد گزارش	نویسنده / نویسندگان
پیش‌بینی تورم ایران با استفاده از منحنی فیلیپس	MBRI-WP-93016	سید مهدی برکچیان، سعید بیات، هومن کرمی
چرخه‌های تجاری و اعتباری	MBRI-PP-93015	فرهاد نیلی و امینه محمودزاده
ارتباط پول و قیمت؛ با تمرکز بر اجزای شاخص قیمت مصرف‌کننده	MBRI-PP-93014	رامین مجاب
ارزیابی پویایی صنعت بانکداری ایران با تأکید بر رقابت‌پذیری	MBRI-PN-93013	اعظم احمدیان
هدف‌گذاری تورم؛ لزوم اعمال و پیش‌شرط‌های اساسی	MBRI-PN-93012	ایلناز ابراهیمی
ضرورت بازسازی چارچوب ارتباطی بانک مرکزی	MBRI-PP-93011	مریم همتی
کنترل اثرات ناپایداری و شکست ساختاری تورم با مدل‌های غیرخطی و زمان‌متغیر	MBRI-WP-93010	سید مهدی برکچیان، سعید بیات، هومن کرمی
راهکاری در جهت تقویت رعایت اصول شریعت در قراردادهای بانکی	MBRI-PN-93009	وهاب قلیچ و فرشته ملاکریمی
ارزیابی سرمایه بانک‌ها بر اساس استانداردهای بین‌المللی	MBRI-PN-93008	زهره خوشنود و مرضیه اسفندیاری
پیش‌بینی تورم ایران با استفاده از عوامل مشترک اجزای شاخص قیمت کالاها و خدمات	MBRI-WP-93007	سید مهدی برکچیان، سعید بیات، هومن کرمی
وضعیت صنایع در دوره‌های رونق و رکود	MBRI-PN-93006	مجید عینیان
ارزیابی وضعیت مطالبات غیرجاری در نظام بانکی ایران و مقایسه آن با سایر کشورها	MBRI-PN-93005	لیلا محرابی
معرفی روش‌های تأمین مالی اسلامی در کشورهای مختلف	MBRI-PN-93004	لیلا محرابی
سپر سرمایه مخالف چرخه سندی از جمله اسناد توافق‌نامه سرمایه بال سه	MBRI-PP-93003	زهره خوشنود
آسیب‌شناسی بازار بین‌بانکی ریالی در ایران با تأکید بر ابعاد فقهی	MBRI-PP-93002	رسول خوانساری
اثر پسماند جانشینی پول در ایران	MBRI-RR-93001	سامان قادری
۱۳۹۲		
ضرورت بازسازی چارچوب ارتباطی بانک مرکزی	MBRI-9228	مریم همتی
استقلال بانک مرکزی؛ گام نخست در پیشبرد اهداف سیاست‌گذاری پولی	MBRI-9227	مریم همتی
تأثیر نوسانات متغیرهای کلان اقتصادی بر مطالبات غیرجاری بخش بانکی؛ رهیافت اقتصادسنجی	MBRI-9226	حامد عادل نیک
اثرات پویای حجم کل بدهی‌ها بر بخش واقعی اقتصاد ایران (۱۳۹۰-۱۳۶۰) و ارزیابی آن به عنوان سازوکار هشداردهنده وقوع بحران مالی	MBRI-9225	احمدعلی رضایی
ارزیابی عملکرد بانک‌ها در سبد دارایی، بدهی، سود و زیان در سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۹۲	MBRI-9224	اعظم احمدیان
تحلیل سهم از بازار بانک‌ها (۱۳۹۰-۱۳۹۱)	MBRI-9223	اعظم احمدیان
ارزیابی شاخص‌های سلامت بانکی، در بانک‌های ایران (۱۳۹۰-۱۳۹۱)	MBRI-9222	اعظم احمدیان
تجربه بانک‌های توسعه‌ای در بحران اقتصادی جهان و تحولات پس‌انداز و سرمایه‌گذاری در اقتصاد جهانی	MBRI-9221	لیلا محرابی
وضعیت آماری موسسات مالی اسلامی برتر در جهان (با تأکید بر نقش بانک‌های ایرانی)	MBRI-9220	وهاب قلیچ، لیلا محرابی
پایداری تورم و عوامل موثر بر آن در اقتصاد ایران	MBRI-9219	حجت تقی‌لو
مالیات تورمی در ترازوی عدالت	MBRI-9217	دکتر محمداسماعیل توسلی و وهاب قلیچ
مدیریت ثروت اسلامی	MBRI-9216	رسول خوانساری، رضا یارمحمدی
بررسی دیدگاه‌های فقهی پیرامون مسأله جبران کاهش ارزش پول	MBRI-9215	فرشته ملاکریمی
تحلیل عاملی نسبت‌های مالی بنگاه‌های صنعتی پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران	MBRI-9214	ماندانا طاهری، فرهاد نیلی
صکوک کوتاه‌مدت و کاربردهای آن در بانکداری و مالی اسلامی	MBRI-9213	رسول خوانساری، حسین میثمی، لیلا محرابی
جعبه ابزار پیش‌بینی تورم در اقتصاد ایران	MBRI-9212	سید مهدی برکچیان، سعید بیات، هومن کرمی
محاسبه سود قطعی سپرده‌گذاران در بانکداری بدون ربا	MBRI-9211	حسین میثمی
ارزیابی عملکرد صنعت بانکداری در ایران (مقایسه سال‌های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰)	MBRI-9210	اعظم احمدیان
نگاهی به چارچوب قانونی، نهادی و نظارتی ورشکستگی بانک	MBRI-9209	حمید قنبری
تحلیل شاخص‌های عملکرد شبکه بانکی در تأمین مالی تولید	MBRI-9208	اعظم احمدیان
بسترهای تشکیل منطقه بهینه پولی بین کشورهای سازمان همکاری اقتصادی (اگو)	MBRI-9207	مصعب عبدالهی آران‌ی
حاکمیت شرکتی، نظارت و مقررات احتیاطی در موسسات مالی اسلامی: گزارش پنجمین روز مدرسه زمستانه بانکداری اسلامی	MBRI-9206	حسین میثمی
استانداردهای حسابداری و حسابرسی در موسسات مالی اسلامی: گزارش چهارمین روز مدرسه زمستانه بانکداری اسلامی	MBRI-9205	وهاب قلیچ

پژوهشکده پولی و بانکی

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

عنوان	کد گزارش	نویسنده / نویسندگان
مدیریت دارایی و بدهی در بانک‌های اسلامی: گزارش سومین روز مدرسه زمستانه بانکداری اسلامی	MBRI-9204	لیلا محرابی
مدیریت ریسک در بانک‌های اسلامی: گزارش دومین روز مدرسه زمستانه بانکداری اسلامی	MBRI-9203	رسول خوانساری
اصول و مقررات شرعی در معاملات و تأمین مالی: گزارش اولین روز مدرسه زمستانه بانکداری اسلامی	MBRI-9202	فرشته ملاکریمی
تورم و جبران کاهش ارزش پول از دیدگاه اسلامی: گزارش هفتمین جلسه نقد پژوهش‌های بانکداری و مالی اسلامی	MBRI-9201	حسین میثمی
۱۳۹۱		
پولی کردن کسری بودجه از منظر اقتصاد اسلامی: گزارش ششمین جلسه نقد پژوهش‌های بانکداری و مالی اسلامی	MBRI-9111	حسین میثمی
مجموعه روایات ربا(بخش اول)	MBRI-9110	فرشته ملاکریمی
بررسی فقهی و حقوقی وثایق بانکی	MBRI-9109	فرشته ملاکریمی
عوامل مؤثر بر استفاده خانوارهای شهری از انواع خدمات مالی	MBRI-9108	فرهاد نیلی و مرضیه اسفندیاری
ضرورت معرفی رهنمود جدیدی در مدیریت ریسک نقدینگی با توجه به تحولات سیستم مالی در ایران	MBRI-9107	زهره خوشنود
ساختار بانکداری اسلامی در کشورهای اسلامی: نمونه موردی کشور مالزی	MBRI-9106	لیلا محرابی
مفهوم‌شناسی ربا و بهره	MBRI-9105	حسین میثمی
تورق چیست؟	MBRI-9104	وهاب قلیچ
چشم‌انداز اقتصاد اسلامی بر بحران مالی جهانی	MBRI-9103	لیلا محرابی
وضعیت بانکداری اسلامی در کشورهای منطقه MENA	MBRI-9102	لیلا محرابی
بحران یورو؛ ریشه‌های پیدایش و سناریوهای آینده	MBRI-9101	ایلناز ابراهیمی
۱۳۹۰		
عملیات بازار باز در چارچوب بانکداری بدون ربا (تابستان ۱۳۹۰)	MBRI-9008	حسین قضاوی، حسین بازمحمدی
کتاب‌شناسی اقتصاد ریاضی (پاییز ۱۳۹۰)	MBRI-9007	فرهاد نیلی
برآورد قدرت بازاری در شبکه بانک‌های دولتی ایران (بهار ۱۳۹۰)	MBRI-9006	سید صفدر حسینی
جنبه‌های اساسی تغییر واحد پول ملی؛ تجربه ونزوئلا (تابستان ۱۳۹۰)	MBRI-9005	ابوالفضل اکرمی، پیمان قربانی
اصول اساسی اثربخشی نظام‌های بیمه سپرده (تابستان ۱۳۹۰)	MBRI-9004	حسین معصومی، محمد روشن‌دل
ساز و کارهای تأمین مالی شرکت‌های کوچک و متوسط (بهار ۱۳۹۰)	MBRI-9003	زهره سلطانی، زهره خوشنود، طاهره اکبری آلاشتی
بانکداری اخلاقی در جهان (بهار ۱۳۹۰)	MBRI-9002	وهاب قلیچ
مالیات تورمی دلار (بهار ۱۳۹۰)	MBRI-9001	حسین قضاوی
۱۳۸۹		
بورس اوراق بهادار در ایران و برخی کشورهای منتخب	MBRI-8911	علی حسن‌زاده، اعظم احمدیان
قانون بانک مرکزی فدراسیون روسیه	MBRI-8910	امیر حسین امین آزاد، حسین معصومی
سیاست‌های پولی و قیمت نفت	MBRI-8909	مهدی منجمی
مدیریت نقدینگی وجوه نقد صندوق شعب با استفاده از مدل انتشار	MBRI-8908	هادی حیدری، زهرا زواریان، ایمان نوربخش
مصوبه تشکیل مراکز خدمات سرمایه‌گذاری استانی	MBRI-8907	لیلا محرابی
بررسی برنامه پنجم توسعه کشور	MBRI-8906	مهشید شاهچرا
آیین‌نامه اجرایی حمایت از صادرکنندگان خدمات فنی و مهندسی	MBRI-8905	طاهره اکبری آلاشتی
اثر خارجی بحران های مالی آمریکا و انگلستان بر دیگر نقاط جهان	MBRI-8904	ترانگ بوی، تامیم بایومی، مترجم: سوفی بیگلری
نقش یوآن در موفقیت تجاری چین	MBRI-8903	پرستو شجری
ادوار تجاری و آزمون علیت گرنجر	MBRI-8902	مجید صامتی، سعید دائی کریم زاده، لیلا نیلفروشان
امکان‌سنجی فقهی-اقتصادی استفاده از نهاد وقف در تأمین مالی خرد اسلامی	MBRI-8901	حسین میثمی، محسن عبدالهی، مهدی قائمی‌اصل

پژوهشکده پولی و بانکی

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

تهران: میدان آرژانتین، ابتدای بزرگراه آفریقا، پلاک ۱۰
کدپستی: ۱۵۱۴۹۴۷۱۱۱ صندوق پستی: ۷۹۴۹-۱۵۸۷۵

www.mbri.ac.ir